

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060204

DOM
2021-05-26
Stockholm

Mål nr
M 11056-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-09-30 i mål nr M 4651-18,
se bilaga A

PARTER

Klagande

Dödsboet efter EL

Ombud: LB

Motpart

1. Krafringen Energi AB

Ombud: Advokaterna CC och AL samt jur. kand. SE

2. Länsstyrelsen i Skåne län

SAKEN

Tillsyn av vattenverksamhet gällande fastigheten A i Staffanstorps kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1674070

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Under målets handläggning i Mark- och miljööverdomstolen har klaganden EL avlidit och talan övertagits av hennes dödsbo.

Dödsboet efter EL (klaganden) har yrkat att Krafringen Energi AB ska föreläggas att återställa den grundvattenåder som påverkats i samband med arbete med fjärrvärmeledning utmed väg 102.

Krafringen Energi AB och **Länsstyrelsen Skåne** har motsatt sig ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Klaganden har anfört bl.a. följande:

Tillsyn har inte utövats i tillräcklig omfattning. Fastigheten A, en 65 hektars gård med vatten för såväl hushåll, djurbesättning, växtskyddsåtgärder, maskinvård och bevattning har haft fungerande friskvattentäkt sedan förvärvet för över 50 år sedan, men inte nu längre. Normalfallet för området där lantbruk bedrivs är att ha tillgång till ”eget” vatten, inget annat är ekonomiskt försvarbart.

Gården har fått sitt friskvatten via en vattenåder på grannens åker, på cirka två meters djup, där överflödigt vatten bortforslats med dränering på cirka en meters djup. Vattnet har därefter letts ned fritt till gården via en mindre brunn och därefter via PEM-slang. På själva gården finns en större uppsamlingsbrunn där överskottsvatten letts vidare till ytterligare dränering och på så sätt har vattnet alltid haft friskvattenstatus.

När fjärrvärmeledningen lades ned 2017 minskade leveransförmågan av friskvatten, vattenåderns funktion hade brutits. Dubbla pumpar användes för att pumpa bort vatten. Bolaget har den 7 juni 2018, dvs. före den torra sommaren 2018, mätt den avtagna friskvattenmängden till 1 368 liter per dygn, vilket inte alls svarar mot tidigare leveransförmåga till gården. Flödet har inte förbättrats sedan dess, snarare försämrats

Det begärs att bolaget föreläggs att återställa på så sätt att friskvattnet leds åter in i sin vattenåder. Det är möjligt och rimligt att återställa grundvattennivån. Man kan med fullt fog påstå att bolaget ”pluggat” vattenådern så att den följer makadambädden i schaktet istället alternativt blir kvar på platsen, dvs. området dränks i vatten. Friskvattnet kan inte komma vidare, istället trycker det upp genom jordprofilen. Att pluggen existerar bevisas av bilder. Anläggandet av ledningsgrav utgör inte vattenverksamhet men man får inte bortleda annans friskvatten om denne inte önskar det. Aktuell friskvattenstatus är 1 400 liter per dygn enligt mätning den 9 februari 2020.

Bolaget har anfört bl.a. följande.

Klaganden förefaller mena att nedläggningen av fjärrvärmeledningen 2017 samt möjligtvis det arbete bolaget utförde på ledningen sommaren 2018 utgjort vattenverksamhet som även lett till en pågående omledning av grundvatten och att tillsynsmyndigheten ska ålägga bolaget att vidta någon form av åtgärd.

Det är inte helt klart vad klaganden menar att bolaget utfört för åtgärd som ska ha stoppat tillrinningen av vatten från ådern till uppsamlingsbrunnen. Klaganden har påstått att bolaget genom grävning brutit en vattenåder och därigenom stoppat vattentillrinningen, anlagt en barriär som stoppar tillrinningen, kapat dräneringsledningar och genom pumpning vid ledningsarbetet bortlett grundvatten.

Det bestrids att arbetet som utförts utgjort vattenverksamhet. Marken har redan återställts i enlighet med beslut om ledningsrätt. Den bevisning som klaganden åberopat visar inte att bolaget utfört någon form av tillståndspliktig vattenverksamhet eller att återställandet inte utförts på ett korrekt sätt. De åberopade bilderna har ett ringa, om ens något bevisvärde eftersom det inte framgår när och var de är tagna.

Det vatten som har pumpats bort har varit markvatten, inte grundvatten, och därmed kan inte åtgärden anses utgöra bortledande av grundvatten enligt 11 kap. 3 § 6 miljöbalken. Det har inte heller varit fråga om markavvattning. Varken vid nedläggningen av fjärrvärmeledningen eller vid reparationsarbetet grävdes det så djupt

att grundvattnet eller någon form av underjordisk vattenåder nåddes. Bolaget har inte avsänkt grundvattennivån. Läns pumpningen omfattade fjärrvärmevatten och markvatten i så liten mängd att enskilda eller allmänna intressen inte berördes. Det har således inte varit fråga om tillståndspliktig eller anmälningspliktig vattenverksamhet. Pumpningen är inte heller någon pågående åtgärd utan genomfördes endast under arbetet med ledningen som nu är avslutat.

Det är oklart hur tillrinningen till klagandens brunn var innan ledningsarbetet. De mätningar av tillrinningen till klagandens brunn som gjordes 2018 utfördes under en sommar med extrem torka, varför resultatet av mätningarna bör beaktas med försiktighet, i synnerhet då tillrinningens utgångsläge är oklart.

Om Mark- och miljööverdomstolen skulle komma fram till att de åtgärder bolaget vidtagit utgör pågående vattenverksamhet ska målet återförvisas till länsstyrelsen för vidare handläggning enligt instansordningsprincipen.

Länsstyrelsen har anfört bl.a. följande:

Bedömningen i det överklagade beslutet vidhålls. Det har inte framkommit några uppgifter som visar vattenådernas storlek, riktning eller lokalisering. Eftersom inga uppgifter har framförts med avseende på grundvattenflödet i området eller vattenflödet i samlingsbrunnen innan arbetena med fjärrvärmeledning påbörjades går det inte att fastställa vilken påverkan nedlagd fjärrvärmeledning medfört på vattenförhållandena.

Det är inte osannolikt att vatten stundtals ansamlas på åkermark. Det går inte att utesluta att vattenansamlingen härstammar från något annat, t.ex. packningsskador, bristande underhåll av dräneringssystemen, åkerns placering i terrängen eller tillrinningen av dagvatten från intilliggande väg.

Sommaren 2018, samma sommar som klaganden upptäckte minskat tillflöde i samlingsbrunnen, var extremt nederbördsfattig vilket fick långtgående effekter på yt- och grundvattennivåerna i Skåne. Det går inte att bortse från att reducerade

vattenmagasin kan ha påverkat vattentillströmningen till samlingsbrunnen, särskilt då det inte konstaterats när tillrinningen börjat avta.

Avståndet mellan samlingsbrunnen och nedlagd fjärrvärmeledning är cirka 200 meter, området är plant och består mestadels av silt, som har mycket låg genomsläpplighet för vatten. Baserat på jordarterna i området, topografin samt avståndet mellan samlingsbrunnen och fjärrvärmeledningen görs bedömningen att utförda arbeten inte utgjort sådan påverkan på samlingsbrunnen som klaganden framfört.

Ett underjordsbyggande som påverkar grundvattenförhållandena utgör inte vattenverksamhet enligt miljöbalken. Förläggningen av fjärrvärmeledningen är ett underjordsbyggande som inte utgjort vattenverksamhet. Den marginella bortledningen av vatten från schaktet är visserligen vattenverksamhet, men det kan inte vara denna bortledda mängd som orsakat skadorna klagande hänför till.

Länsstyrelsen delar inte klagandes uppfattning att ärendet inte utretts tillräckligt. Det är inte uteslutet att förläggningen av fjärrvärmeledningen påverkat vattenförhållandena i området, men länsstyrelsen bedömer att utredningen inte ger stöd för att det är fråga om vattenverksamhet mot vilken länsstyrelsen kan ingripa som tillsynsmyndighet. Om saken ska prövas hör den hemma inom civilrätten.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Av utredningen i målet framgår att bolaget 2017 grävde ned en fjärrvärmeledning utmed riksväg 102 (Dalbyvägen) och 2018 utförde ytterligare grävningsarbeten vid ledningen för att åtgärda fuktproblem.

Klaganden har gjort gällande att bolagets arbeten har lett till minskad tillrinning av grundvatten till brunnen på fastigheten A och begärt att länsstyrelsen ska förelägga bolaget att vidta åtgärder för att återställa vattenförhållandena. Bolaget och länsstyrelsen har anfört att arbetena med fjärrvärmeledningen inte har innefattat någon vattenverksamhet som motiverar ytterligare tillsynsåtgärder.

Länsstyrelsen är tillsynsansvarig i detta fall endast om det är fråga om vattenverksamhet. Med vattenverksamhet avses, såvitt nu är aktuellt, bortledning av grundvatten eller utförande av anläggningar för detta (11 kap. 3 § 6 miljöbalken). En åtgärd som påverkar grundvattenförhållandena på så sätt att grundvattnet ändrar djup eller läge under jord utgör inte vattenverksamhet. Det beror på att definitionen av vattenverksamhet endast omfattar bortledning av grundvatten och då avses bortledning som medför att vattnet förlorar egenskapen av grundvatten genom att det förs upp till ytan. Tidigare omfattade definitionen endast bortledning för tillgodogörande av grundvattnet men genom vattenlagen (1983:291) vidgades tillämpningsområdet till att även avse bortledning av grundvatten i skadeförebyggande syfte. Med vattenverksamhet avses således bortledning både för tillgodogörande av grundvatten, t.ex. för kommunal eller industriell vattenförsörjning, och för bortskaffande av skadligt grundvatten, som t.ex. kan ha läckt in i en tunnel eller gruva. Bortledning sker ofta genom att vattnet pumpas bort men kan även ske på andra sätt. Beträffande tunnlar har t.ex. bortledning genom att vattnet leds med självfall till ytan ansetts utgöra bortledning (se prop. 1981/82:130 s. 396 f., Strömberg, Vattenlagen med kommentar, 1984 s. 25 f., Bengtsson m.fl., Miljöbalken, kommentaren till 11 kap 3 § [1 januari 2020, JUNO], NJA 2005 s. 109 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 24 april 2018 i mål nr M 19-17).

När det gäller den bortpumpning av vatten som i detta fall skett för att länshållaschaktet i samband med att grävningsarbetena utfördes delar Mark- och miljööverdomstolen underinstansernas bedömning att det inte framkommit skäl att på den grunden vidta ytterligare tillsynsåtgärder.

Nästa fråga gäller om det finns anledning att vidta ytterligare tillsynsåtgärder med anledning av klagandens påstående att bolagets grävningsarbeten har lett till att sambandet mellan grundvattenådern och brunnen har brutits och att vatten numera tränger upp genom jordlagren.

I enlighet med redovisningen ovan är det inte fråga om bortledning av grundvatten om ett grävningsprojekt medför att grundvattnet ändrar djup eller läge under jord även om detta påverkar grundvattennivån på platsen. Det innebär att grävningsarbetet och den

påstådda avgrävningen av grundvattenådern i detta fall inte i sig utgör vattenverksamhet. Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning kan klagandens påstående att vattnet via ledningsgraven eller på annat sätt tränger upp genom jordlagren till ytan inte heller anses innebära att det är fråga om ett sådant genom självfall mer konkret bortledande till ytan av grundvatten som avsetts i lagstiftningen avseende vattenverksamhet.

Mot den bakgrunden anser Mark- och miljööverdomstolen att det har funnits förutsättningar för länsstyrelsen, såsom tillsynsmyndighet för vattenverksamhet, att avsluta tillsynsärendet utan vidare åtgärder. Överklagandet ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löf och Johan Svensson samt tekniska rådet Dag Ygland (skiljaktig) och hovrättsrådet Li Brismo, referent.

Föredragande har varit Amina Ustamujic.

Skiljaktig mening, se nästa sida.

SKILJAKTIG MENING I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Tekniska rådet Dag Ygland är skiljaktig och anför följande.

Av SGU:s jordartskarta framgår att det aktuella området består av isälvssediment med grus och sand, som normalt är vattenförande. Såvitt framkommit har bolaget trots detta inte utrett rådande grundvattenförhållanden på platsen innan arbetena påbörjades.

Bolaget har inte heller i övrigt gett in tillräcklig utredning som motsäger det klaganden anfört. Jag anser därför att det inte utan ytterligare utredning kan uteslutas att bolaget har påverkat en grundvattenförekomst på ett sätt som innebär att vattnet numera via ledningsgraven eller på annat sätt kontinuerligt leds bort och kommer upp till ytan längre nedströms utefter ledningen. Det kan således inte uteslutas att det oavsiktligt pågår en vattenverksamhet i form av bortledning av grundvatten.

Mot den bakgrunden anser jag att det inte har funnits förutsättningar att avsluta tillsynsärendet utan krav på ytterligare utredning eller undersökning av bolaget avseende eventuell påverkan på grundvattenförhållandena på platsen. Länsstyrelsens beslut att avsluta tillsynsärendet utan åtgärd borde därför ha undanröjts och ärendet återförvisats till länsstyrelsen för fortsatt handläggning.

I övrigt instämmer jag med majoriteten.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-09-30
meddelad i
Växjö

Mål nr M 4651-18

PARTER

Klagande

EL

Ombud: LB

Motparter

1. Krafringen

2. Länsstyrelsen i Skåne län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Skåne län beslut från den 10 september 2018 i ärende nr 535-19731-2018, se bilaga 1

SAKEN

Tillsyn av vattenverksamhet gällande fastigheten A, Staffanstorps kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Skåne län har i beslut från den 10 september 2018, dnr 535-19731-2018, avslutat ett ärende om klagomål angående problem med minskad tillrinning av grundvatten till ELs fastighet A i Staffanstorp kommun utan åtgärd. Enligt ELs klagomål beror problemet med grundvatten-minskning på att Krafringen har brutit en vattenåder och avsänkt grundvattennivån i samband med förläggning av en fjärrvärmeledning. EL har överklagat länsstyrelsens beslut att avsluta ärendet utan åtgärd till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

EL anför i sitt överklagande i huvudsak följande. Det har ålegat Kraft-ringen att se till att inget negativt skulle hända med vattenådran samt att göra erforderliga undersökningar. Krafringen har tagit hänsyn till en annan vattenkälla nära vattenådran, men inte till hennes källbrunn 150 meter därifrån.

När VA-Syd lade ner avloppsledning år 2010 gjordes grundvattenmätningar på 33 platser i närområdet i syfte att inte komma i konflikt med någon vattenådra. Kraft-ringen hade information om det höga grundvattenståndet. Krafringen fick även vetskap om detta vid ledningsrättssammanträde den 31 maj 2017, där en bild visades på vattenkällan som förser fastigheten B med gårdsvatten. Kraft-ringen lovade att ta hänsyn till denna. Vatten till A tillhandahålls från samma vattenådra, vilket är den som nu sinar. Hennes närbelägna källa samt VA-Syds tidigare kontroller borde ha medfört att Krafringen gjort erforderliga undersökningar. Det gjordes emellertid inte en enda grundvattenundersökning vare sig beträffande mängd eller djup.

Hennes vattenådra bröts på grund av att Krafringen grävde extra djupt för att stå torrskodda när fjärrvärmerören svetsades ihop. Till följd av detta har vattenleveransen minskat betydligt.

Krafringen har till länsstyrelsen påstått att problemet orsakats av den torra sommaren. Vattenflödesprovet togs emellertid den 7 juni 2017, dvs. långt innan sommaren

ens visat sig. Krafringens svar på klagomålet förtjänar reell kritik, då det haft som syfte att vilseleda en korrekt prövning.

På långa sträckor har Krafringen svetsat ihop rören ovan jord. Med denna metod slipper man dels att pumpa undan extra vatten som även pumpar bort grus och sand som ådran går i, dels behöver man inte gräva djupare för att svetsa rören undertill. Vissa skarvar måste emellertid svetsas ihop nere i schaktet. Trots indikationer om en större mängd vatten, har Krafringen valt att förlägga sådan hopsvetsning vid passeringen av ådran, där personalen måste stå torrskodda om svetsningen ska vara möjlig. Med hänsyn till risken för att någon skulle bli av med sitt vatten borde Krafringen ha förlagt denna hopsvetsning där en vattenåder inte korsades. Kraft- ringen kunde redan vid planeringen ha valt en annan plats om grundvattenmätningar hade gjorts.

Krafringen besökte hennes vattenkälla när den rensades under sommaren 2017.

En agronom har höjdmänt såväl brunnar som rör som löper i fallriktningen mot hennes källbrunn. Fallhöjden är rakt mot vattenkällan på hennes gård.

Källan har levererat vatten sedan gården byggdes under tidigt 1800-tal. Gården har utvecklats till ett större djurantal och leveransförmågan står inte längre i paritet med gårdens behov. Behovet av vatten är som störst under den torra, varma säsongen. Dålig tillrinning konstaterades i början av sommaren 2018. Den 7 juni 2018 mättes leveransförmågan. Det är viktigt att fortsatta mätningar görs av en auktoriserad firma. Flödet av vatten har tidigare varit oberoende av årstid, nederbörd, vattenmät- nad etc. och det har därför varit en mycket säker friskvattentäkt.

EL åberopar bildmaterial samt två filmer från platsen för nedläggning av ledning.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser och domstolens prövningsram

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens överklagade beslut. Mark- och miljödomstolen prövar i målet endast frågan om länsstyrelsen, i sin egenskap som tillsynsmyndighet avseende vattenverksamhet i enlighet med 2 kap 29 § miljötillsynsförordningen. Mark- och miljödomstolen prövar inte inom ramen för ett överklagat tillsynsmål frågor som är att hänföra till 32 kap miljöbalken avseende skadestånd för vissa miljöskador och andra enskilda anspråk.

Domstolens bedömning

Mark- och miljödomstolen anser att det inte framkommit att det föreligger skäl för att ingripa med tillsynsåtgärder avseende den aktuella bortledningen av vatten i samband med nedläggning av fjärrvärmeledning, utan delar länsstyrelsens bedömning i detta avseende. Det saknas därför skäl för domstolen att ändra på länsstyrelsens överklagade beslut att avsluta ärendet utan åtgärd. Vad EL anfört i sitt överklagande föranleder ingen annan bedömning. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 21 oktober 2019.

Lena Stjernqvist

Catharina Hederström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Lena Stjernqvist, ordförande, och tekniska rådet Catharina Hederström.